

Kaikkihan me Sahalahdella ollaan sukua -näyttelyn avajaispuhe 2021-06-27 Sahalahden museomakasiinilla

"Kaikkihan me Sahalahdella ollaan sukua." Tämä näyttelyn nimi on ehdoton tosiasia. Jokainen meistä kuuluu ainakin yhteen sukuun. Ilman vanhempiaan ja sukuaan ei kukaan meistä olisi olemassa.

Kuitenkin ensimmäinen otsikosta nouseva mielikuva on se, että olemme sukua muiden sahalahtelaisten kanssa. Varsin usein tämäkin pitää paikkansa. Sen sain itse todeta, kun tein toistakymmentä sukututkimusta Sahalahti-taustaisille henkilöille.

Noin puolet tutkimuksista tein sukutiedoistaan kiinnostuneiksi ilmoittautuneille ja toisen puolikkaan omasta aloitteestani. Näiden tutkimusten tuloksia on esillä makasiinin seinillä ja alakerran tietokoneella.

Mikä sitten on suku? Ensinnäkin se on porukka, joka kokee olevansa sukua keskenään. Tärkeänä suvun kriteerinä pidetään verisukulaisuutta eli yhteisiä esivanhempia.

Suvun merkinä voi olla yhteinen sukunimi. Itse kiinnostuin sukututkimuksesta ensi kerran 1980-luvun alussa. Silloin piirsin Elkeläin sukupuun, jossa olivat mukana kaikki Elkelä-sukunimeä vuoteen 1983 mennessä käyttäneet henkilöt. Tuolloin kyhäämäni sukupuu on esillä näyttelyn alakerrassa.

Sukututkimuksen yhteisöpalvelut internetissä tarjoavat helpon mahdollisuuden löytää etäisiäkin sukulaisuussuhteita. Kuuluisimpiin 1800-luvun lopun suomalaisiin kuuluu Sahalahden Kärkkäässä syntynyt Aina Uotila. Hän on Genin mukaan viides serkkuni kolmen sukupolven takaa.

Tämä rouvahan tuli maan- ja jopa maailmankuuluksi siitä, että hän toisena aviovuotenaan 1892 myrkytti väitöskirjaa tehneen lehtorimiehensä Nantti Sainion. Tekonsa Aina tunnusti vasta viikkojen kuulustelujen jälkeen. Näyttelyssä on esillä tapahtumasta kertova arkkiviisu. Tietokoneelta löytyvät Ainan ja Nantin sukutaulut.

Perinteisessä sukututkimuksessa on ollut tapana etsiä ja päättää lähtöpisteeksi joku suvun kantaisä. Ajatus on ilmeisesti lähtöisin Raamatusta. Kansakoulussa opeteltiin muistamaan ulkoa Jaakobin pojat, jotka siis ovat Ruuben, Simeon, Leevi, Juuda, Isaskar, Sebulon, Joosef, Benjamin, Daan, Naftal, Gaad ja Asser. Tämä myös kuvastaa toista perinteiselle sukututkimukselle tyypillistä piirrettä. Sukuja on tutkittu mieslinjaisesti, jolloin pääroolissa olivat siittäjät ja sivuroolissa synnyttäjät.

Sukuseurat perustuvat yleensä kantaisäajatteluun. Itse olen aina ajatellut, ettei minulla ole asiaa mihinkään sukuseuraan, kunnes viime keväänä ilmeni, että esi-isäni 13 sukupolven takaa on Knut Palttu, joka oli Baltiasta Turkuun tullut kauppias. Hänen poikansa Tuomas Palthenius avioitui aatellisneito Anna Nödingin kanssa, mitä kautta Paltut otettiin lopulta mukaan Lohjelmien sukuseuraan.

Tuomas Palthenius oli 1600-luvulla Sääksmäen kirkkoherrana. Hänet muistetaan erityisesti juopottelusta, seurakuntalaisten solvaamisesta ja jumalanpalvelusten laiminlyönnistä. Tuomas sai sakkoja rötöksistään, mutta seurakuntalaiset eivät onnistuneet erottamaan häntä, koska Ruotsin kuningas ei hyväksynyt eroa. Näin mielenkiintoiseen sukuseuraan en voinut olla liittymättä.

Nykyisin tavallisempi sukututkimuksen tekotapa on omien esivanhempien etsiminen. Siinä riittääkin työtä, koska jokaisessa sukupolvessa esivanhempien määrä kaksinkertaistuu. Kymmenennessä polvessa noin 1700-luvulla esivanhempia on jo 512.

Omissa tutkimuksissani olen edennyt 15. sukupolveen 1500-luvulle, jolloin esivanhempiani on peräti 16.384. Näistä olen löytänyt 10. Vain yksi heistä on nainen, sillä vanhoina aikoina asiakirjoihin merkittiin pääasiassa miesten nimet. Tuloksesta ilmenee, että mitä kauemmaksi ajassa mennään, sitä vähemmän tietoa löytyy.

Sukututkimuksen tärkein aineisto ovat kirkonkirjat, jotka jakaantuvat talokohtaiset tiedot sisältäviin rippikirjoihin sekä historiakirjoihin, joista ilmenevät syntymät, avioliitot ja kuolemat.

Kaikki aineisto on nykyään pääosin netissä. Varsin nopeasti on opittavissa tiedonhaku eri kirjojen välillä seikkailemalla.

Internetistä löytyvät myös muut käyttökelpoiset lähteet, kuten verotus- ja kärjäasiakirjat sekä vanhat lehdet vuoteen 1939 asti. Netissä on lisäksi monia vanhoja osoite- ja puhelinluetteloita. Erilaiset henkilö- ja talomatrikkelit löytyvät kirjastoista.

E erityisen tärkeä lähde ovat vanhojen sukulaisten haastattelut. Liian usein kuulee sanottavan, olisi pitänyt silloin aikanaan kysyä.

Viime vuosisadalta alkaen valokuvat ovat tärkeä havainnollistaja ja tietolähde. Tämän näyttelyn helmiä on yläkertaan sijoitettu 70 kuvan kokoelma Lauri Haapaniemen Sahalahdella 1905–1911 ottamia valokuvia. Toinen merkittävä esillä oleva aineisto on Kunnallistietojen päätoimittaja Jorma Mattilan viime vuosisadan loppupuolella ottamat valokuvat.

Monilla on kotonaan edesmenneiden vanhempiensa valokuva-albumeja, mutta usein ongelmana on kuviin liittyvien tietojen puuttuminen. Osan puuttuvista tiedoista voisi ehkä vielä pelastaa vanhoja sukulaisia haastatteleamalla.

Toisaalta haasteeksi muodostuu valokuvien puuttuminen kokonaan. Varsinkin työntekoon ja arkisiin askareisiin liittyviä kuvia on vaikea löytää.

Sahalahdella toimi puoli vuosisataa liikennöitsijänä Arvo Ylinen, joka tuli kaikille tutuksi. Hänestä löytyi kuitenkin vain pari nuoruuden kuvaa ja yksi kuva eläkeläisajoilta. Kaksi vuotta kuvia kyselyäni en ole löytänyt hänestä yhtäkään kuvaa aktiivisilta liikennöitsijäajoilta. Näyttelyssä joudutte katselemaan pääasiassa hänen autojensa kuvia.

Muita mieliin palautettavia merkkihenkilöitä ovat Sahalahdella koko työuransa tehneet terveystädit kätilö Martta Kaukoranta ja diakonissa Adele Niemelä. Käsityöläisistä on esillä suutari Heikki Lindholm, sittemmin Eskola, sekä räätälimestari Vihtori Ranta ja poikansa vaatturi Erkki Ranta. Sukutaulujen lisäksi esillä on valokuvia, työkaluja ja työn tuloksia.

Kirjailijoista on kunniapaikalla kuuluisin sahalahdelaistaustainen kirjailija Oiva Paloheimo. Näyttelyn yhteydessä järjestetään perjantaina 9.7.2021 kirjallisuusilta "Levoton etsijä Oiva Paloheimo". Tietoa, musiikkia ja runonlausuntaa tarjoilevat Niilo Rantala ja Heidi Pyykkönen.

Mukana on mopolla kulkien omakustannekirjojaan kaupitellut Tauno Sairiala ja edelleen aktiivisesti kirjoittava Tursolasta Pohjanmaalle muuttanut Olli Mäkelä. Loput kirjanterkijät voitte itse löytää näyttelyn alakerrasta.

Pakkalan kyläkaupan myyjä Ritva kysyi minulta kevättalvella, teenkö sanaristikkoja, kun olen sen tapainen ihminen, että saattaisin tehdä. Ritva itse on ristikkomestari, joka on osallistunut moniin kilpailuhinkin. En tee ristikoita, mutta kysymys jäi askarruttamaan.

Sukututkimus on jossain määrin samanlaista ongelmanratkaisua, jossa eteneminen tapahtuu joskus varsin outojakin arvauksia ja päättelypolkuja pitkin. Sukututkimuksen tekee minulle merkitykselliseksi se, että sen avulla voi tuottaa uutta tietoa asioita uudella tavalla yhdistelemällä.

Täysin virheettömän sukututkimuksen teko on lähes mahdotonta. Jo lähteissä on ristiriitaisia tietoja ja monet tiedot ovat tulkinnanvaraisia. Tehdyt tutkimukset antavat kuitenkin aina pohjan tiedon täsmäntämiselle ja korjaamiselle. Muun tieteenteon tavoin sukututkimukseen kuuluu korjautuvuusperiaate, joten esitettyjä tuloksia voi aina haastaa.

Kiitos näyttelystä kuuluu myös monille aineistojen lainaajille ja lahjoittajille. Tervetuloa katselemaan näyttelyn sukutauluja, joista monet ovat äärimmilleen pelkistettyjä, mutta muutamit myös melko monimutkaisia.